

DRAMATURGI ROMÂNI CONTEMPORANI

de ADRIANA POPESCU

Paul Everac (III)

1970, 25 aprilie — *CAMERA DE ALĂTURI*, piesă în trei acte.

Teatrul Național din București. Regia: Ion Cojar. Decoruri: Elena Pătrășcanu-Veakis; costume: Gabriela Nazarie. Cu: Ion Marinescu, Ion Lucian, Valeria Seciu, Tina Ionescu, Valeria Gagealov, Traian Șkinescu, C. Dinulescu, Ileana Stana Ionescu.

Piesa s-a mai jucat în teatrele din Arad (1970, mai), Galați, Tîrgu Mureș (secția maghiară), Craiova, Sibiu, Iași, Constanța, la I.A.T.C. etc. De asemenea, s-a transmis la televiziune în 1977 (spectacolul Teatrului Național).

„Este o piesă despre cum sîntem cînd sîntem / și cum sîntem cînd începem să nu mai fim. / În ce chip / putem să începem să nu mai fim adevărați. Mă interesează mai puțin cît plătim / pentru asta / în ființă. / Am încercat o dramă a ființei, / adică / a adevărului de viață / din care sîntem alcătuiți.” (Paul Everac — „Motto” al piesei, apărut în revista „Teatrul”, 1/1970, unde a fost publicată și piesa.)

„Drama ființei, cum precizează autorul, se consumă printr-o confruntare dură, polemică, prin demascarea viciilor, a falsității și conjuncturismului, prin condamnarea deschisă a tarelor morale, care stăpînesc existența în devenirea continuă.” (George Genoiu, „Ateneu”, noiembrie 1984)

„Cred că noua lucrare a lui Paul Everac poate fi considerată cea mai bună piesă a sa (și una dintre cele mai bune scrise în ultimul timp), cea mai solid încheiată dramatic, mai matură ca gândire, ca laconism și dinamică a replicii, ca nerv al acțiunii și conturare a caracterelor...”

Asistăm la desfășurarea scenică a procesului de alunecare spre «a nu mai

de la **A** la **Z**

fi», pe măsură ce omul se cramponează să urce cu orice preț, să cucerească poziții nemeritate în societate (...) o dramă a alterării omenescului.” (Traian Șelmaru — „Informația Bucureștiului”, 27 aprilie 1970)

„Paul Everac este un moralist, un moralist declarat, și fiecare din piesele sale, din ce în ce mai rafinat, mai artistic, mai sensibil, mai convingător, nu face altceva decît să pledeze pentru ideea de conștiință, pentru echilibrul raporturilor dintre om și natură, dintre om și societate, dintre om și principiile pe care le proclamă el, sau societatea în numele lui.” (Dinu Săraru — „Al treilea gong”, București, Editura Eminescu, 1974)

„Camera de alături” este simbolul material al unui focar de iradiație moral-spirituală, venind „de dincolo”, dar nu din cer, ci din lamura ființei noastre, rămasă alături, inalienabilă de factologia și conștiința oricărei vieți curente. este un depozit de esență.” (Mihai Gafița — „Teatrul-eseu al lui Paul Everac”, prefața la volumul „Trei piese-eseu de Paul Everac”, București, Editura Cartea Românească, 1973, p. 5—45)

Alte opinii: Florian Potra — „România liberă”, 8 mai 1970; N. Carandino — „Tribuna”, 28 mai 1970; D. Săraru — „Teatrul” 5/1970; M. N. Basarab — „Viața studentescă”, 10 iunie 1970; N. Carandino — „Steaua”, 6/1970; O. Constantinescu — „Viața Românească”, 7/1970; George Genoiu — „Ateneu”, ianuarie 1971; Vl. Comșa, „Cronica”, 16 ianuarie 1971; Constantin Cubleșan — „Tribuna”, 18 februarie 1971; Eugen Vasiliu — „Tomis”, 4 aprilie 1971; A. Rotaru — „Informația Bucureștiului”, 28 aprilie 1971; Victor Parhon — „Ramuri”, 15 iunie 1971; Tia Șerbănescu — „România liberă”, 27 ianuarie 1977; Natalia Stancu-Atanasiu — „Scînteia”, 28 ianuarie 1977; Aurel Bădescu — „Scînteia tineretului”, 29 ianuarie 1977; Nelu Ionescu — „Flacăra”, 20 octombrie 1977; Magdalena Boiangiu — „Teatrul”, 12/1980.

1971. 21 aprilie — APE ȘI OGLINZI (sau LUPTA UNUI COMUNIST ROMÂN) piesă în două părți.

Teatrul Mic. Regia: Ion Cojar. Scenografia: Ștefan Hrablinski. Cu: N. Neamțu-Ottonel, Magda Popovici, Andrei Codarcea, Tatiana Iokel, N. Pomoje, Stamate Popescu, N. Ifrim, C. Dinescu, Victoria Gheorghiu.

„Piesa n-a avut deloc succes de public. Nici un alt teatru n-a reluat-o. Disputa din ea a rămas, cred, actuală. Cea mai mare parte a opiniei critice a înțeles și apreciat, uneori superlativ, ideea lucrării. (...) Noi am inclus-o aici [în volumul de „Teatru comentat — n.n.], ținând-o între piesele cele mai epurate intelectualmente ce le vom fi scris”. (Paul Everac — cuvânt înainte la piesă în vol. I din „A cincea lebădă”. Teatru comentat, București, Editura Eminescu, 1982, p. 250)

„Paul Everac investighează psihologia unor condiții umane tragice, în împrejurări-limită, care până în momentul de față puteau să treacă neobservate. (...)”

Lupta [lui Timotei — n.n.] nu se dă numai cu calamitățile și urmările lor în conștiințele oamenilor, dar și cu propriile limite. Automulțumirea e, de fapt, o abdicare de la adevăr. Cu această convingere acționează cel mai inedit personaj din piesă. Iar prin atitudinea lui față de adevărurile celor din jur se relevă substanța originală a unui text dramatic care meditează cu gravitate și curaj asupra condiției omului în societatea socialistă”. (Ion Cocora — „Tribuna”, nr. 10/1971)

Alte opinii: Natalia Stancu — „Scnteia”, 25 mai 1971; Ileana Popovici — „Teatrul”, 5/1971; Radu Popescu — „România liberă”, 11 iunie 1971; O. Constantinescu — „Viața Românească”, 8/1971; M. Djentemirov — „Steagul Roșu”, 27 aprilie 1972; N. Barbu — „Cronica”, 9 iunie 1972; G. Timcu — „Steaua”, 14/1972; Radu Popescu — „România liberă”, 6 decembrie 1972.

1972, 1 februarie — ZESTREA, scenariu radiofonic*, transformat ulterior în scenariu de teatru TV, scenariu de film și apoi piesă de teatru.

* Inițial, piesa s-a difuzat la Teatrul radiofonic în iunie 1971, în regia lui Cristian Munteanu. A obținut Premiul I la Concursul de scenarii radiofonice în 1971.

Teatrul TV. Scenografia: Doina Levin-ța. Cu: Victor Rebengiuc, Margareta Pogonat, Sanda Toma, Sebastian Radovici, Mircea Bașta, Nicolae Ifrim, Ioana Ciomirtan, Geta Măruță, Eftimie Popovici, Nino Anghel.

Spectacolul de televiziune a fost premiat la Festivalul de televiziune de la Monte-Carlo — 1973.

În 1974 s-a realizat un film după același scenariu.

Piesa s-a mai jucat în 1984 la Teatrul de Stat din Reșița.

Distinsă cu Premiul Academiei R.S.R.

„Publicul a avut sentimentul unei depline autenticități, nu numai a faptelor, ci și conflictului și psihologiei personajelor, deși construcția piesei și schemele conflictului proveneau din etape considerate până acum a fi revolute în istoria teatrului.” (Valeriu Răpeanu — „Explicarea sociologică a unui proces teatral”, „Viața Românească” nr. 10/octombrie 1972)

„Punerea față în față a personajelor pozitive cu cele — sau în cazul acesta — cu cel negativ este o temă răsunătoare în dramaturgie, cât și în epica actuală, și ea atare nu mai puztonează pe nimeni. Meritul lui Paul Everac este de a fi dat în creația Liviei nu numai un neuitat simbol de puritate și noblețe morală, dar și o concentrată viață interioară, capabilă de o mare pasiune, dar și de o tot atit de puternică stăpânire de sine. Între soțul pe care-l stimează și bărbatul regăsit, care o solicită și o ispitește, ea nu ezită să-și respecte căminul și să refuze căile aventurii. Scenele finale, de confruntare cu înconștienta Lola și cu slabul Doru, scot în relief virtuțile acestei admirabile Livia, unul dintre personajele cele mai marcante, credem, ale dramaturgiei noastre. Excelentă este și prezența episodică a soțului, economistul Gavrilescu, care și-a întemeiat căminul pe încrederea neșărmurită în soția lui, încredere pe deplin meritată. Este și el, ca și Livia, un «om». Rareori încărcătura dramatică s-a îmbinat atât de strâns cu un înalt ideal moral”. (Șerban Cioculescu — Prefața la „Zestrea” în vol. I din „A cincea lebădă”, seria „Teatru comentat”, Editura Eminescu, București 1982, p. 173)

„Este o piesă care pune în discuție

moduri diferite de a înțelege existența, sancționând, la capătul unei riguroase și convingătoare demonstrații, croarea falsității sufletești, a egoismului și indiferenței. Ca toate piesele dramaturgului, și aceasta beneficiază de o scriitură simplă, nervoasă și (cistig sesizabil) de data aceasta epurată de elemente livrești." (Aurel Bădescu — „Contemporanul", 1973)

Alte opinii: Bogdan Ulmu — „Luceafărul, 21 august 1976.

1972, 30 decembrie, *FOCURI NESTINSE* — spectacol-coupé alcătuit din piesele într-un act *Iancu la Hălmașiu* și *Urme pe zăpadă*.

Teatrul de Stat din Arad, Sala Studio 197. Regia: Dan Alecsandrescu. Scenografia: Sever Frențiu. Cu: Liviu Mărtinșu (Horia), Iulian Copacea (Iancu), Mircea Gherdan, Elena Drăgoi, Ion Costea, Ion Petrache, Ovidiu Grigorescu, Costel Atanasiu, Ion Vușcan și alții.

Iancu la Hălmașiu a fost inițial montată pentru teatrul TV, în 1967, în regia lui Horea Popescu și, ulterior, o a doua versiune, în regia lui Nae Cosmescu. Tot în 1967 s-a difuzat ca scenariu radiofonic, în regia lui Dan Puican (cu Ion Marinescu în rolul titular).

„Focuri nestinse reunește două dintre cele mai valoroase lucrări — piese într-un act — ale lui Paul Everac, caracterizate amândouă prin preocuparea de a configura și de a adânci acele realități și mentalități specifice, caracteristice, care au determinat, pe de o parte, izbucnirea evenimentelor revoluționare (de la 1784, respectiv 1848), dar care, pe de altă parte, au dus la eșecul lor. Un eșec provizoriu dintr-o perspectivă istorică mai largă — ide-

ile de libertate națională și socială transmițându-se de la moșii lui Horia la cei ai lui Iancu, din generație în generație, ca niste „focuri nestinse”.

Datele și virtuțile dramatice ale textelor sînt diferite. Iancu la Hălmașiu refacă, mai întii, cadrul realist, atmosfera tipică de „inteligiență” ardeleană în elanurile și limitele istorice (...) Mai unitară, *Urme pe zăpadă*, bazată și ea pe o situație de esență realistă, recrează sobru dimensiunile mitice ale timpului istoric evocat." (Natalia Stancu — „Scinteia", 2 aprilie 1972)

Alte opinii: Liliana Moldovan — „Teatrul", 2/1972. Dumitru Radu Popa — „Tribuna României", 15 noiembrie 1972,

1972, *TREPTE, ANA, AUTOGRAFUL*, triptic dramatic (trei piese într-un act), Teatrul Dramatic „A. Davila" din Pitești în cadrul manifestării „Săptămîna unui dramaturg" — dedicată lui Paul Everac. Regia: Constantin Dinischiotu. Scenografia: Beatrice Perișanu-Mateescu. Cu: Petre Dinuliu, Constantin Stavril, Ion Foșșu, Cornel Poenaru, Marta Savciuc, Ileana Zărnescu și alții.

„Autograful (...) blamează nu numai mecanismul indiscret și umilitor al birocrăției, ci și meschinăria, falsa superioritate a posesorilor abuzivi ai acestui aparat, deformat și deformant în egală măsură.

Trepte (...) re-abordează cu mai puțină strălucire și consecvență cîteva probleme existente și-n Simple coincidențe: raporturile dintre generații, responsabilitatea multiplă a taților cu situație conjugală incertă etc., divagînd uneori în minore dialoguri absurde...". (Bogdan Ulmu — „România literară", 25 mai 1972)

(Continuare de la p. 66)

Apoteoza din final are, însă, vibrație folclorică. Țărani cu plugușorul urcăză „domnului țărînimii" cele de cuviință. Nădejdea în ani mai buni va fi spulberată de evenimente pe care Cuza le prevede și le acceptă tot spre binele mult încrecatului său popor.

Un regizor destoinic ar alege, din acest caleidoscop de medii și de tipuri, scene reprezentative. Fluența replicii, portretul viguros, pictura cadrului cer scoaterea piesei din uitare. Avem atît de puține scrieri teatrale în care Unirea Principatelor e înfățișată în dramatica ei măreție!